

Вимірюємо якість дошкільної освіти: методична спрямованість**Богуш Алла Михайлівна¹***Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна*E-mail: allabogush777@gmail.comORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-5678-5455>

Researcher ID: P-6834-2019

У статті позиціоновано сучасну актуальну проблему здобуття дітьми дошкільного віку якісної дошкільної освіти. Поняття «дошкільний вік» у широкому розумінні охоплює всіх дітей від народження до 6-7 років, тобто період до навчання в школі. Водночас «дошкільний вік» передбачає і вікову диференціацію, як-от: молодший дошкільний вік (четвертий рік життя), середній дошкільний вік (п'ятий рік життя), старший дошкільний вік (передшкільний, шостий рік життя). Діти дошкільного віку мають право на здобуття освіти в закладах дошкільної освіти різного рівня відповідно до Закону «Про дошкільну освіту» (2001 р.), в якому «дошкільну освіту» йменовано як обов'язкову первинну ланку (складник) загальної системи безперервної освіти в Україні (Закон України про «Дошкільну освіту», 2001:5). У свою чергу, дошкільну освіту визначено як цілісний процес, спрямований на забезпечення різнобічного розвитку дитини дошкільного віку відповідно до її задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних, психічних та фізичних особливостей, культурних потреб; набуття нею життєвого і соціального досвіду (Закон України про «Дошкільну освіту», 2001:5).

Водночас нормативно-правовими документами управління й методичного керівництва дошкільною освітою акцентується на забезпеченні постійного контролю й аналізу змісту і результатів дошкільної освіти щодо її якості.

Якість дошкільної освіти визначено як надання можливості вибору для дитини «індивідуального освітнього маршруту» на основі різноманітності змісту, форм і методів роботи з дітьми; забезпеченням соціального захисту дитини від некомпетентних педагогічних дій; гарантією досягнення кожною дитиною мінімально необхідного рівня підготовки до успішного навчання в початковій школі (Дошкільна освіта, 2010: 293). Розкрито варіативні методики і форми вивчення і вимірювання якості результатів дошкільної освіти: контроль, аналіз освітньо-виховної діяльності ЗДО та її результатів; аналіз та оцінювання якості розвиненості та вихованості дітей різного дошкільного віку відповідно до державних стандартів щодо здобуття різних освітніх компетенцій та різнобічного розвитку дітей із використанням різноманітних діагностувальних методик, тестів, завдань, зокрема й кваліметричної методики.

На сучасному етапі в Україні організовано широкомасштабний експеримент щодо оцінювання якості освітнього процесу у закладі дошкільної освіти ЗДО (ECERS-3).

Ключові слова: дошкільна освіта, дошкільний вік, якість освіти, оцінювання, аналіз, контроль, моніторинг, освітнє середовище, освітній процес, методика, методична спрямованість, ECERS-3

Вступ. XXI століття є століттям постійних цивілізаційних змін, що охоплюють світовий освітній простір як до конкретної особистості, її розвитку, життєтворчості, самореалізації, так і до освітнього простору, освітнього середовища, в якому перебувають наші діти і молодь (освітні заклади різного типу). Це, у свою чергу, спонукає країну модернізувати насамперед освітнє середовище закладів освіти, наблизити його до передових освітніх закладів Європи та інших країн, що дозволить підготувати нову генерацію конкурентоздатних фахівців у різних галузях суспільства. Необхідно забезпечити пріоритетність «освіти і науки, чітко визначити нові освітні завдання та успішно їх реалізувати. Йдеться про сучасне розуміння якості освіти» (Кремень, 2010:15).

Такі вимоги до сучасного освітнього простору і змісту осучасненого освітнього процесу стосуються і закладів дошкільної освіти, насамперед її якості як підґрунтя подальшого творчого розвитку особистості. Майбутнє України як самостійної незалежної держави визначається рівнем освіченості її найменших громадян – дітей дошкільного віку, національною спрямованістю їхньої особистості, її світогляду та соціальної зрілості. Формування такої особистості залежить від якості дошкільної освіти,

¹ доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії і методики дошкільної освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

що є стрижневим у реалізації змісту державного стандарту – Базового компонента дошкільної освіти (БКДО, 2020).

Мета та завдання дослідження. Метою статті є схарактеризувати варіативні методики вимірювання якості дошкільної освіти на сучасному етапі. Завдання дослідження передбачає озброєння вихователів – методистів ЗДО варіативними методиками оцінювання результатів освітньої діяльності ЗДО, рівнів розвитку дітей та освітньої діяльності вихователів ЗДО.

Проблема оцінювання якості дошкільної освіти завжди була стрижневим компонентом освітнього процесу ЗДО та його результатів в Україні (Н. Гавриш, А. Грищенко, Г. Єльтікова, О. Корнєєва, О. Косенчук, К. Крутій, Н. Майор, Ю. Манилюк, М. Марусинець, Н. Нерянова, Т. Панасюк, О. Тимофєєва, Л. Швайка та ін.). У зарубіжній науці якість дошкільної освіти досліджували такі вчені, як Т. Алєєва, Н. Васюкова, Н. Вераска, А. Вераска, Деббі Краєр, М. Річард, М. Кліффорд, Н. Лєскова, Тельма Гарме та ін.).

Зазначимо, що оцінювання якості дошкільної освіти в Україні здебільшого відбувалося за такими напрямками:

- контроль, аналіз, оцінювання діяльності ЗДО (комплексний аналіз та оцінювання якості діяльності ЗДО);
- педагогічний аналіз та оцінювання якості освітнього процесу конкретної вікової групи (освітня діяльність виховательки);
- педагогічний аналіз якості розвиненості дітей певної вікової категорії (комплексний чи тематичний);
- моніторинг якості методичної роботи ЗДО чи виховательки – методиста.

Для здійснення оцінювання означених видів освітньої діяльності ЗДО, вихователів, методиста чи рівнів розвитку дітей використовувались різні діагностувальні методики, схеми аналізу та оцінювання, тобто здійснювалась педагогічна діагностика якості дошкільної освіти як процесу, так і результату якості освітньої діяльності.

Л. Савченко визначає педагогічну діагностику як систему способів, процедур, методик, методів з'ясування обставин, умов і чинників функціонування педагогічних процесів, вивчення їх ефективності й результатів щодо заходів, які передбачено чи відбуваються щодо подальшого ставлення до певної діагностувальної категорії або прогнозування подальших дій чи розвитку особистості (Савченко, 2014:14). За змістом, як зазначає Л. Савченко, це аналітичний зріз та оцінювання стану педагогічного явища за статистичними даними відповідно до певних наперед заданих параметрів, ступінь відхилення від норми (Савченко, 2014:14). Це комплексна діагностика якості (процесу і результату) освіти. Складником педагогічної діагностики є аналіз – це розчленування цілого на частини, розслідування, один із прийомів мисленнєвої діяльності. В освітній діяльності користуються терміном «педагогічний аналіз», який спрямований на вивчення стану й тенденцій розвитку, об'єктивне оцінювання результатів педагогічного та освітнього процесів та підготовки на цій основі рекомендацій щодо поліпшення якості освіти (Дошкільна освіта, 2010:23). У закладах дошкільної освіти використовують такі види педагогічного аналізу: аналіз заняття, аналіз режимних моментів, діяльності конкретної виховательки, аналіз освітнього середовища, окремих освітніх розділів, планів, документації тощо. Аналіз як прийом діагностування і водночас як управлінська функція передбачає здійснення контролю за освітньою діяльністю – вихователів ЗДО.

Контроль розглядають учені (К. Крутій, М. Марусинець, О. Тимофєєва, Л. Швайка та ін.) як один із способів діагностики якості освіти. Контроль дозволяє не тільки перевірити процес навчання, а й своєчасно скоректувати педагогічний процес відповідно до наперед запланованого, тобто вимірювати рівні розвитку окремих параметрів освітнього процесу в зіставленні з нормативними вимогами та з'ясувати якість освіти (Швайка, 2017). У педагогічній діяльності ЗДО використовують різні види контролю: щоденний (оперативний), запобігальний, порівняльний (якість знань дітей різного віку), систематичний та аналізу, експрес-діагностика, фронтальний, тематичний тощо. (Швайка, 2017).

Аналіз і контроль взаємопов'язані, водночас в оцінці якості дошкільної освіти вчені надають перевагу педагогічному аналізу, який здійснює постійно вихователька-методист і який є одним із головних чинників ефективності організації освітньо-виховного процесу ЗДО щодо підвищення його якості.

Однією із форм оцінювання якості дошкільної освіти є моніторинг – система постійних спостережень за освітньо-виховним процесом у ЗДО, його ефективності та якості, аналіз здобутої

інформації, її результативності, оцінювання якості окремих параметрів освітнього процесу і прогнозування щодо подальшої роботи (Коджаспирова, Коджаспиров, 2005).

Отже, описані форми і види оцінювання якості дошкільної освіти є традиційними в системі дошкільної освіти.

Матеріали та методи дослідження. У статті використано наукові дослідження щодо вимірювання та оцінювання рівня загального розвитку дитини старшого дошкільного віку, зокрема, методик Г. Єльнікової та методично-інструктивні матеріали МОН України щодо їх впровадження у практики роботи ЗДО (Дошкільне виховання, 2015/12); науково-методичні матеріали зарубіжних учених щодо оцінювання якості освітнього процесу ЗДО за шкалою ECERS-3 (Н. Лексакова, Є. Воробйова, О. Шиян, Гармс, Кліффорд, Краєр та ін.), українських учених (С. Васильєва, Н. Гавриш, К. Крутій, О. Попович, В. Рагозіна та ін.).

Результати дослідження та їх обговорення.

На сучасному етапі у світовому освітньому просторі і в Україні активізувалися пошуки нових форм, методів і методик оцінювання якості дошкільної освіти. З'ясуємо насамперед ключові поняття дослідження «якість освіти» та «якість дошкільної освіти». Термінологічні джерела по-різному визначають загальне поняття «якість освіти» як: певна збалансована відповідність певного освітнього рівня, численним потребам, цілям, умовам, затвердженим освітнім нормам і стандартам, яка встановлюється для виявлення причин порушення цієї відповідності та управління процесом поліпшення встановленої якості (Енциклопедія освіти, 2008:1017); інтегральна характеристика освітнього процесу і його результатів, яка виражає міру їх відповідності поширеним у суспільстві уявленням про те, яким повинен бути освітній процес і який меті він повинен служити (Гончаренко, 2011:510); певний рівень знань й умінь, розумового, морального і фізичного розвитку, якого досягли ті, хто навчається, на певному етапі у відповідності з поставленою метою і завданнями та державними стандартами (Коджаспирова, Коджаспиров, 2005: 120).

Отже, якість освіти – це комплексна (загальна) характеристика освітнього процесу та його результату, (розвиненості дітей) ступінь відповідності меті й завданням певної галузі суспільства.

Нормативними показниками якості освіти виступають знання, вміння, навички, набуті компетенцій і компетентності, ціннісне ставлення особистості в соціальному і предметному докільнях, ступінь досягнення мети і змісту освіти, ступінь задоволення усіх учасників освітнього процесу здобутими результатами.

Зазначимо, що кожна галузь освіти має свої нормативні показники її якості. Має такі специфічні особливості й якість дошкільної освіти.

Отже, якість дошкільної освіти визначаємо як відповідність комплексної діяльності закладів дошкільної освіти сучасним дієвим на момент оцінювання нормативно-правовим нормам і вимогам; відповідність процесу і результату освітньої діяльності щодо гармонійного розвитку дітей різного дошкільного віку відповідно до чинних стандартів дошкільної освіти, зокрема Базового компонента дошкільної освіти (2020).

Забезпечення високої якості дошкільної освіти дає можливість кожній дитині обирати свій індивідуальний шлях здобуття знань, набуття умінь і навичок вибудовувати свою індивідуальну освітню траєкторію щодо результатів сформованості відповідних предметних компетенцій і загальних особистісних компетентностей, що дозволить їй успішно підготуватися до навчання у початковій школі відповідно до концепції НУШ.

Психологічна підготовка дітей до навчання в школі як один із показників якості дошкільної освіти передбачає сформованість у випускників ЗДО базових якісних новоутворень, особистості, як-от: самостійності, самоставлення, самооцінки і самоконтролю, довільності поведінки, креативності, свободи і відповідальності, комунікабельності (комунікативності), допитливості, сформованості морально-духовних та етичних інстанцій.

Отже, у практиків дошкільної освіти виникає запитання: «Як, яким чином, потрібно вимірювати якісні показники дошкільної освіти?».

Оскільки якість дошкільної освіти – це узагальнене поняття, яке передбачає з'ясування (оцінювання) як рівня загального розвитку дітей – випускників ЗДО (дошкільну зрілість), так і рівень якості освітнього процесу, освітнього середовища, виникає необхідність розглянути наявні методики оцінювання у хронологічному порядку.

Так, упродовж багатьох років практики ЗДО України використовували для вимірювання й оцінювання рівня загального розвитку дітей та якості дошкільної освіти різні види аналізу і контролю у

процесі цілеспрямованої аналітико-контролювальної діяльності вихователів, вихователів-методистів та управлінців системи ДО дошкільної освіти.

Зазначимо, що якість освіти та її вимірювання вивчає спеціальна наука, «кваліметрія» (наука про методи кількісної оцінки якості; квалітативна оцінка).

У 2015 р. МОН України розробило і надіслало «Лист МОН України (від 06.11.2015 р. №1/9-535) «Щодо визначення рівня розвитку дитини старшого дошкільного віку за допомогою «кваліметричної моделі» та «Методичної рекомендації» щодо оцінювання рівня розвитку дитини старшого дошкільного віку за допомогою кваліметричної моделі» (Див: «Дошкільне виховання, №12, 2015:2-6). Кваліметрична методика вимірювання цілісного гармонійного розвитку дитини дошкільного віку та її готовності до навчання у школі і життя у сучасному соціумі була розроблена Г. Єльніковою (ДВ, 2015, №2: 2-6). Кваліметричний підхід передбачає організацію освітнього моніторингу, тобто оцінювання якісних показників за кількісними балами.

При цьому параметрами оцінювання слугують освітні напрями БҚДО як результат набутих дитиною предметних компетенцій та загально-особистісної компетентності. За Г. Єльніковою, такий підхід має сприяти створенню «оптимальних умов для якнайповнішого розкриття потенційних можливостей кожної дитини» (Єльнікова, 2015:2).

За кваліметричною моделлю, критеріями оцінювання є зміст освітніх напрямів БҚДО, тобто набутих дитиною кінцевих результатів чи компетентностей кожним освітнім напрямом. Кожний критерій оцінюється у балах (від 0 до 4), залежно від рівня сформованості компетенцій, а також береться до уваги біологічна зрілість дитини (вага, зріст). 4 бали – компетенція сформована повною мірою; 3 бали – сформована недостатньо; 2 бали – посередньо, 1 бал – мінімально; 0 балів – компетенція не сформована.

Результати моніторингу рівня розвитку дітей старшого дошкільного віку оформляють у таблицю.

Результати моніторингу рівня розвитку дитини старшого дошкільного віку

ЗДО:

Вихованець:

Термін 1 оцінювання:

Термін 2 оцінювання:

<i>Фактор</i>	<i>1 оцінювання</i>	<i>2 оцінювання</i>	<i>Зміни</i>
I. Фізичний розвиток й здоров'я дитини			
II. Соціальний розвиток			
III. Природничо-екологічний розвиток			
IV. Предметно-практична діяльність та художньо-естетичний розвиток			
V. Ігрова діяльність			
VII. Сенсорно-пізнавальний розвиток			
VII. Мовленнєвий розвиток			
<i>Бальна оцінка</i>			
<i>Рівень розвитку</i>	<i>Високий</i>	<i>Високий</i>	(ДВ, 2015/12:6)

Зазначимо, що на кожну дитину розробляється кваліметрична модель. Наводимо зразок «Базової кваліметричної моделі розвитку особистості дитини (за О. Ануфрієвою).

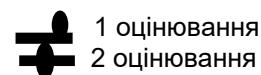
фактор – Ф	вагомість – <i>m</i>	критерії	вагомість – <i>v</i>	коефіцієнт відповідності – <i>K</i>	значення коефіцієнта відповідності	часткова оцінка критеріє	часткова оцінка факторів
1.Рівень знань, умінь, навичок		1.Володіння початковими елементами математики	0,33	K1		0	0,00

		2.Володіння початковими елементами письма	0,33	K2		0		
		3.Володіння початковими елементами читання	0,34	K3		0		
2.Рівень творчого розвитку		4.Спостережливість	0,44	K4		0	0,00	
		5.Допитливість	0,21	K5		0		
		6.Фантазія	0,16	K6		0		
		7.Уява	0,11	K7		0		
		8.Здатність переносу дій у нестандарту ситуацію	0,08	K8		0		
3.Рівень морального розвитку		9.Доброта	0,36	K9		0	0,00	
		10.Правдивість	0,28	K10		0		
		11.Вихованість	0,36	K11		0		
4.Рівень фізичного розвитку й здоров'я		12.Рухова активність	0,30	K13		0	0,00	
		13.Спритність	0,40	K14		0		
		14.Координація	0,20	K15		0		
		15.Загартування	0,10	K16		0		
Загальна оцінка в частках одиниці	0,00						0,00	

При цьому на кожну дитину заповнюють протокол оцінювання (перше оцінювання і друге оцінювання), а також зазначаються в окремій колонці, які відбулися зміни в компетенціях дитини. Підводиться підсумок бальної оцінки та визначається загальний рівень розвитку дитини, складається «Портрет розвитку дитини» (Див. рис. «Портрет розвитку дитини».

Рис. Портрет розвитку дитини.

Фізичний розвиток і здоров'я дитини

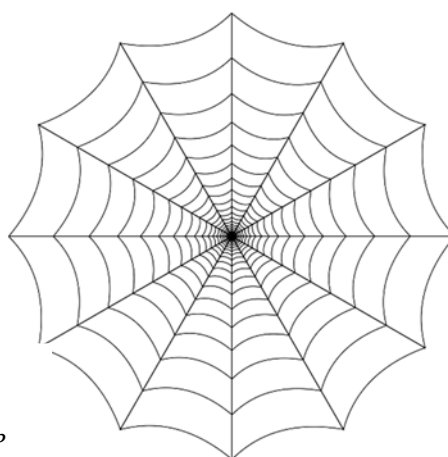

1 оцінювання
2 оцінювання

Мовленнєвий розвиток

Сенсорно-пізнавальний розвиток

Ігрова діяльність

Соціальний розвиток

Примітно-практична діяльність та художньо-естетичний розвиток

Примітно-практична діяльність та художньо-естетичний розвиток

Відзначимо, що на шпальтах журналів «Дошкільне виховання», «Палітра педагога» (2016 рік) було опубліковано результати оцінювання якості розвитку особистості дитини старшого дошкільного віку у зв'язку з підготовкою дітей до школи. Водночас практики відзначають складність використання такої методики, яка вимагає достатньо велику кількість часу для вимірювання якості загального розвитку особистості всіх дітей групи.

Щодо інших методик оцінювання якості дошкільної освіти звернімося до зарубіжного досвіду. Так, у Європі та інших зарубіжних країнах (США, Азії, Росії та ін.) із другої половини ХХ століття понад 40 років упроваджують методику оцінювання якості дошкільної освіти (ECERS-1 ECERS-E), що пропонує вимірювати тільки якість *освітнього процесу*. Нова методика є третім удосконаленим варіантом і пропонується до впровадження натеper в різних країнах, зокрема і в Україні: «Шкала оцінювання якості освітнього процесу в закладах дошкільної освіти – ECERS-3». (Гармс, Кліфорд, Краер, 2020). Мета впровадження означеної методики – інтеграція в Європейський освітній простір, Натомість МОН України зазначає, що впровадження методики ECERS-3 є експериментальним, в окремо визначених ЗДО. За означеною методикою оцінюється *освітнє середовище* ЗДО, яке розглядається авторами як «третій педагог» (термін О. Шиян). Що ж укладають автори методики в поняття «освітнє середовище»? Освітнє середовище, за ECERS – 3, це весь освітній простір групи чи ЗДО, в якому перебуває дитина: обладнання групових кімнат, зали, меблі, обладнання на ділянках ЗДО, умивальниках і роздягальних кімнатах (предметно-просторове середовище, а також режим дня, співвідношення вільного й організованого часу (заняття, ігри, прогулянки тощо), взаємодія дітей і дорослих (працівників ЗДО між собою) (Шиян, Воробйова, 2015:38).

Метою дошкільної освіти, за авторами означеної методики, є створення сприятливих умов для розвитку активної дитини, яка може самостійно здобувати знання із власної дослідницької діяльності, в самостійному експериментуванні, в процесі якого дитина пізнає світ і вчиться критично мислити і ставитись до того, що вона пізнає (Шкала ECERS-3, 2020).

Отже, за шкалою ECEPS, оцінюється не досягнення (розвиток) дитини, а *якість освітнього середовища*, яке оточує дитину (Лексакова, 2019:120). Основним методом оцінювання якості освітнього середовища є пасивне спостереження за діяльністю дітей, вихователів та інших співробітників ЗДО.

Методика ECEPS має 7 шкал і 35 параметрів (індикаторів). Шкали охоплюють такі теми:

- Простір і вмєблювання.
- Повсякденні практики особистого догляду.
- Мовлення та грамотність.
- Види освітньо-пізнавальної діяльності.
- Взаємодія.
- Структурування програми.

Наводимо приклад параметрів (індикаторів) до другої шкали «Повсякденної практики особистого догляду»:

- Споживання їжі
- Туалетно-гігієнічні процедури
- Здоров'язбережувальні практики
- Безпека

Шкала «Мовлення та грамотність» передбачає такі параметри (підшкали):

- Допомога дітям у розширенні словника
- Заохочення дітей до мовлення
- Використання персоналом книжок у роботі з дітьми
- Заохочення дітей до користування книжками
- Знайомство з друкованим текстом

Експерт спостерігає за діяльністю дітей і вихователів упродовж 3 годин (не взаємодіє ні з дітьми, ні з вихователькою), спостереження ведеться за одним і тим самим індикатором двічі і незалежно один від одного двома експертами.

Оцінювання відбувається за таким маркуванням: незадовільно, задовільно, добре, відмінно. Експерт подає текстову характеристику за відповідною оцінкою. Проілюструємо прикладом, за ECERS-3.

Перша шкала (Простір і вмєблювання. Параметр 4. Місце для усамітнення.

Незадовільно:

1.1. Дітям не дозволяється грати на самоті або з другом / подругою як у приміщенні, так і на свіжому повітрі (наприклад, самотійна гра не вважається прийнятливою; дітей упродовж більшої частини дня тримають усіх разом; ігрова активність на свіжому повітрі складається майже виключно із групових вправ чи ігор.

1.2. Не спостерігається якоїсь системи нагляду, чи відомого всім правила, що захищало б дітей, які грають на самоті, чи в парі з якимось. Наприклад, дітям доводиться віддавати комусь іграшку, якою вони зараз граються; самотійна гра дитини регулярно переривається іншими.

1.3. Ви бачите, що персонал не контактує або негативно контактує з тими дітьми котрі грають самотійно чи в парі з другом (подругою). (ECERS-3, 2020:29).

Зазначимо, що натепер в Україні організовано експериментальну роботу із впровадження методики ECERS-3 у 200 ЗДО за розробленими методичними рекомендаціями МОН України та підготовленими експертами.

Зауважимо, що експерт спостерігає за одним і тим же індикатором двічі, а також двома експертами незалежно один від одного.

У методичних фахових журналах з дошкільної освіти опубліковано матеріали впровадження зарубіжної методики оцінювання якості освітнього середовища українських учених К. Крутій, О. Попович, Н. Гавриш, С. Васильєвої, В. Рогозіної. Так, К. Крутій і О. Попович характеризують розвивальне сенсорне середовище, яке потрібно створити для дитини як у ЗДО, так і в родині. Сенсорне збагачене середовище за К. Крутій і О. Попович, – це сукупність умов, які максимально сприяють особистісному розвитку дітей у значущій для них діяльності, зокрема виконують освітню, розвивальну, виховну, стимулювальну, організаційну й комунікативну функцію, що працює на розвиток самостійності та самодіяльності дитини (Крутій, Попович: Вихователь-методист ЗДО, 2020/10:6). Авторки роз'яснюють методику використання шкали ECERS-3 для оцінки сенсорного середовища груп раннього віку, зокрема простору групи, розпорядку дня, вільну діяльність дитини, її взаємодію з дорослими. Інші вчені (Н. Гавриш, С. Васильєва, В. Рогозіна) досліджували за методикою ECERS-3 організацію освітнього процесу у групах раннього віку. Вчені рекомендують використовувати у групах раннього віку середовищну модель організації освітнього процесу, замінити загальногрупові форми освітнього процесу на індивідуальні та малими групами (від одного до трьох дітей) що буде стимулювати самостійну діяльність дітей (Гавриш, Васильєва, Рогозіна: ВМ, 2020/10).

На жаль, результати впровадження методики ECERS-3 в ЗДО до цього часу ще не оприлюднено.

Натомість, учені (як українські, так і зарубіжні) здебільшого позитивно, схвально ставляться до впровадження означеної методики. Так, Н. Лексакова зазначає, що «Шкала ECERS-3» є позитивною, яка вигідно вирізняється від усіх інших методик, оскільки вона не залежить від країни, в якій її застосовують, орієнтується на чинник, «як повинно бути» – універсальний інструмент оцінки якості освіти (самооцінки) який урахує закони розвитку дитини, натомість критеріями оцінки є не результати розвитку дитини, а освітнє середовище (Лексакова, 2019:120). При цьому авторка вважає, що оцінити статичне середовище значно легше, ніж результати розвитку окремої дитини.

У цьому зв'язку виникає необхідність, на думку авторки, переорієнтувати освітні програми для ЗДО насамперед на створення розвивального освітнього середовища ЗДО як систему умов соціалізації та індивідуалізації дітей (Лексакова, 2019: 120).

Зазначимо, що орієнтація тільки на оцінювання якості освітнього середовища за методикою ECERS-3, на думку педагогів – практиків, може бути однією з умов щодо різнобічного розвитку дитини в ЗДО.

Висновки. В закладах дошкільної освіти найбільш поширеною, що проводиться систематично вихователю-методистом, є перша класична методика, яка передбачає різні види педагогічного аналізу і контролю освітньої діяльності як окремих вихователів, так і ЗДО комплексно. Означений вид оцінювання якості освітньої діяльності визнано нормативно-правовими документами як обов'язкову.

Кваліметричну методику оцінювання розвитку дітей (загального, психічного, фізичного, морального тощо) вихователю-методист використовує епізодично в разі потреби перевірити й оцінити якість освіченості (розвиненості) окремих дітей (чи групи дітей) за певним розділом програми. При цьому, результати оцінювання подаються у відповідні відділи освіти (районі, міські, обласні).

Щодо методики оцінювання освітнього середовища за Шкалою ECERS-3, то можливість її використання вихователями-методистами засвідчать результати експерименту.

Вважаємо, що у зв'язку з підготовкою дитини до школи, за концепцією НУШ, насамперед має значення розвиток особистості дитини, її критичного й логічного мислення, довільність поведінки,

креативність, сформованість етичних інстанцій дитини. Розвивальне освітнє середовище є тільки однією з умов розвитку особистості випускника ЗДО.

На нашу думку, всі означені методики оцінювання якості дошкільної освіти повинні бути задіяні в роботі кожного ЗДО в залежності від потреби, скорегованою виховательською-методистом.

Література

- Біла книга національної освіти України / за ред. акад. В. Г. Кременя, К, 2010, 340 с.
- Вераска Н. Е., Вераска А. Н. Оценка качества дошкольного образования: зарубежный опыт. *Современное дошкольное образование. Теория и практика*. 2011. №3. С. 22-31.
- Гавриш Н. В., Васильєва С., Рагозіна В. У фокусі уваги – освітній процес у групах раннього віку. *Вихователь – методист дошкільного закладу*. №10, 2020.
- Гармс Т., Річард М. Кліффорд, Девві Краєр. Шкала оцінювання якості освітнього процесу в ЗДО. Третя ред. Харків: «Ранок», 2020. 116 с.
- Гончаренко С. Український педагогічний Енциклопедичний словник. «Волинські береги». 2011. 552 с.
- Дошкільна освіта. Словник-довідник. / Упор. К. Л. Крутій, О. О. Фунтікова. Запоріжжя: ТОВ «ЛІПС ЛТД», 2010, 324 с.
- Закон України «Про дошкільну освіту». К.: «Дошкільне виховання», 2001. 55 с.
- Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремень. К.: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
- Коджаспирова Г. М., Коджаспиров А. Ю. Словарь по педагогике (междисциплинарный). М.: ИКК. «МарТ», Ростов н/Д: «МарТ», 2005. 448 с.
- Косенчук О. Досліджуємо якість освітняського процесу. *Дошкільне виховання*. 2020. №10. С. 20-24.
- Крутій К., Попович О. ECERS – R для оцінки сенсорно збагаченого середовища груп раннього віку. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. №10. 2020. С.12-18.
- Лексакова Н. Международный инструмент «Шкала ECERS – R»: исследование комплексной оценки качества дошкольного образования. *Вестник Тамбовского Университета. Серия: Гуманитарные науки*. Тамбов, 2019. Т.24, №118-123.
- Савченко Л. О. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів до педагогічної діагностики якості освіти. Автореф. дис... докт. пед. наук. Одеса, 2014, 43 с.
- Швайка Л. Методична робота в ДНЗ. Харків: «Основа» 2017. 301 с.
- Шиян О. А., Воробьєва Е. В. Новые возможности оценки качества образования шкалы ECERS – R. *Современное дошкольное образование. Теория и практика*. 2015, №5
- Щодо визначення рівня розвитку дитини старшого дошкільного віку за допомогою кваліметричної моделі. *Дошкільне виховання*. 2015, №12. С. 2-6.

Estimating the quality of preschool education: methodological orientation

Bogush Alla²

*State Institution "South Ukrainian National Pedagogical University
named after K. D. Ushynsky", Odesa, Ukraine*

The article positioned the current topical problem of estimating the quality of preschool education in terms of its methodological orientation. The concept of "preschool age" in a broad sense covers all children from birth to 6-7 years.

Preschool education is defined as a overall process aimed at ensuring the harmonious development of preschool children in accordance with its inclinations, abilities, individual, mental and physical characteristics, cultural needs; gaining life and social experience.

We understand the quality of preschool education as providing an opportunity for a child to choose an individual educational way based on a variety of subject, forms, and methods of working with children; ensuring social protection of the child from incompetent pedagogical actions; guarantee that each child will achieve the minimum required level of preparation for successful learning in primary school.

Methods and forms of studying and estimating the quality of results of preschool education are clarified: control, analysis of educational activity of pre-school educational institution and its results; analysis and estimating of the quality of development and upbringing of children of different preschool ages in accordance with state standards for the acquisition of various educational competencies and holistic development of children.

² *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Department of the Theory and Methods of Preschool Education of State institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky»*

During the long period, estimating of the quality of preschool education in Ukraine was mainly carried out in the following areas: control, analysis, evaluation of the activity of pre-school educational institution; (comprehensive analysis and estimating of the quality of ZDO activities; pedagogical analysis of estimating the quality of the educational process of a particular age group (educational activity of the educator); pedagogical analysis of the quality of children's development (complex, thematic) of a certain age category; monitoring the quality of methodical work of ZDO or educator-methodologist.

The article describes new methods of estimating the quality of preschool education, in particular, the qualimetric method of G. Yelnikova, according to it the criterion of estimation is the subject of educational areas of base component of preschool education in other words the final results are acquired by the child (competencies) for each educational area according to the amount of scored points, taking into account the biological maturity of the child.

The specifics of the foreign methodology for estimating the quality of the educational environment of the ЗДО (ECERS-3) are revealed, according to which an experimental research was initiated in the 200s of ЗДО of Ukraine and a cohort of experts was prepared. The main method of estimating the quality of the educational environment of pre-school educational institution is passive monitoring of the activities of educators, children and other employees of pre-school educational institution. Experts draw up protocols for 35 parameters according to each of the 7 scales of this methodology.

Keywords: *preschool education, preschool age, quality of education, estimating, analysis, control, monitoring, educational environment, educational process, methodology, methodological orientation, ECERS-3.*

References

- Belaya knyha natsional'noyi osvity Ukrayiny* (2010). *White Book of National Education of Ukraine*. Ed. acad. V. H. Kremenyha. Kyiv [in Ukrainian].
- Doshkil'na osvita. Slovnyk-dovidnyk*. (2010). *Preschool education. Dictionary-reference*. K.L. Krutii, O.O. Funtikova. Zaporizhia: LLC "LIPS LTD [in Ukrainian].
- Entsyklopediya osvity* (2008). *Encyclopedia of Education*. ed. V.G. Kremen. Kyiv.: Yurinkom Inter [in Ukrainian].
- Harms, T., Richard M. Klifford, & Devvi Krayer. (2020). Shkala otsynuyannya yakosti osvitn'oho protsesu v ZDO [Scale for estimating the quality of the educational process in PEI]. Kharkiv: «Ranok» [in Ukrainian].
- Havrysh, N.V., Vasylyeva, S., & Rahozina, V. (2020). U fokusi uvahy – osvitniy protses u hrupakh rann'oho viku [The focus is on the educational process in early age groups]. *Vykhovatel' – metodyst doshkil'noho zakladu – Educator - methodologist of preschool institution*. Vols. 10 [in Ukrainian].
- Honcharenko, S. (2011). *Ukrayins'kyy pedahohichnyy Entsyklopedychnyy slovnyk [Ukrainian pedagogical encyclopedic dictionary]*. "Volynski oberehy" [in Ukrainian].
- Kodzhaspirova, G.M., & Kodzhaspirov, A.YU. (2005). *Slovar' po pedagogike (mezhdistsiplinarnyy). Dictionary of pedagogy (interdisciplinary)*. Moscow: IKK. «MarT», Rostov n/D: «MarT» [in Russian].
- Kosenchuk, O. (2020). Doslidzhuyemo yakist' osvityans'koho protsesu. [Exploring the quality of the educational process]. *Doshkil'ne vykhovannya – Preschool education*. Vols. 10, pp 20-24 [in Ukrainian].
- Krutiy, K., & Popovych, O. (2020). ECERS – R dlya otsinky sensorno zbahachenoho seredovyscha hrup rann'oho viku [ECERS - R for the estimating of sensory-enriched environment of early age groups]. *Vykhovatel'-metodyst doshkil'noho zakladu – Educator-methodologist of preschool institution*. Vols. 10. Pp. 12-18 [in Ukrainian].
- Leksakova, N. (2019). Mezhdunarodnyy instrument «Shkala ECERS – R»: issledovaniye kompleksnoy otsenki kachestva doshkol'nogo obrazovaniya [International tool "Scale ECERS - R": a research of a comprehensive assessment of the quality of preschool education]. *Vestnik Tambovskogo Universiteta. Seriya: Gumanitarnyye nauki – Vrstnik of the University of Tambov. Series: Humanities. Tambov, Issue 24, pp. 118-123* [in Russian].
- Savchenko, L.O. (2014). Teoretyko-metodychni zasady pidgotovky maybutnikh uchyteliv do pedahohichnoyi diahnostyky yakosti osvity. [Theoretical and methodical bases of preparation of future teachers for pedagogical diagnostics of quality of education]. *Doctor's thesis*. Odesa [in Ukrainian].

Shchodo vyznachennya rivnya rozvytku dytyny starshoho doshkil'noho viku za dopomohoyu kvalimetrychnoyi modeli. (2015). On determining the level of development of a child of older preschool age using a qualimetric model. *Doshkil'ne vykhovannya – Preschool education*. Vols. 12, pp. 2-6 [in Ukrainian].

Shiyan, O.A., & Vorob'yova, Ye.V. (2015). Novyye vozmozhnosti otsenki kachestva obrazovaniya shkaly ECERS – R. [New opportunities for estimating the quality of education on the ECERS - R scale]. *Sovremennoye doshkol'noye obrazovaniye. Teoriya i praktika – Modern preschool education. Theory and practice*. Vols 15. [in Russian].

Shvayka, L. (2017). *Metodychna robota v DNZ*. [Methodical work in pre-school educational institutions]. Kharkiv: «Osnova» [in Ukrainian].

Veraska, N.Ye, & Veraska, A.N. (2011). Otsenka kachestva doshkol'nogo obrazovaniya: zarubezhnyy opyt. *Sovremennoye doshkol'noye obrazovaniye [Estimating of the quality of preschool education: foreign experience // modern preschool education]*. *Teoriya i praktika – Theory and practice*. Vols.3., pp. 22-31 [in Russian].

Zakon Ukrayiny «Pro doshkil'nu osvitu». (2001). *Law of Ukraine "On Preschool Education"*. Kyiv, «Doshkil'ne vykhovannya» [in Ukrainian].

Accepted: January 17, 2022

